

AVANSAREA REFORMEI de descentralizare

RAPORT
de monitorizare nr. 1

A decorative graphic at the bottom of the page consisting of several overlapping, curved, wavy shapes in shades of light gray and dark red, creating a sense of movement and depth.

Raportul este dezvoltat în cadrul proiectului „Implicarea societății civile în procesul de monitorizare a reformei de descentralizare în Republica Moldova” realizat de ADEPT în parteneriat cu Programul Comunitatea Mea, finanțat de USAID și implementat de IREX.

Conținutul raportului ține de responsabilitatea ADEPT și nu reflectă în mod necesar viziunea USAID sau a Guvernului Statelor Unite.

CONȚINUT

Lista de abrevieri	4
Sumar	5
Notă metodologică	6
Matricea indicatorilor	7
Indicatori santinelă monitorizați	9
1. Disponibilitatea resurselor APL pentru îndeplinirea atribuțiilor	10
1.1 Suma transferurilor de la APL	10
1.2 Suma veniturilor generate local	13
1.3 Ponderea transferurilor de la bugetul de stat și a veniturilor generate la nivel local în totalul veniturilor generate de APL	15
1.4 Surse de venituri generate la nivel local	16
2. Corespunderea serviciilor prestate la nivel local cu necesitățile cetățenilor ...22	
2.1 Încrederea cetățenilor în instituții publice	22
2.2 Asigurarea cetățenilor cu servicii de utilitate publică	25
3. Soluționarea problemelor sistemice ale autorităților publice locale de către autoritățile publice centrale	28
3.1 Asigurarea controlului legalității actelor aprobate de APL	28
3.2 Integritatea funcționarilor din domeniul APL	30
3.3 Schimbarea preferințelor politice ale cetățenilor într-un ciclu electora	32
3.4 Performanța resurselor umane la nivel local	33
3.5 Ponderea granturilor în veniturile totale ale APL	37
Concluzii	38

LISTA DE ABREVIERI

ADEPT	Asociația pentru Democrație Participativă „ADEPT”
ANI	Autoritatea Națională de Integritate
APC	Autoritate Publică Centrală
APL	Autoritate Publică Locală
BNS	Biroul Național de Statistică
BOP	Barometrul Opiniei Publice
CEC	Comisia Electorală Centrală
CM	Programul „Comunitatea Mea”
MF	Ministerul Finanțelor

SUMAR

Acest raport reprezintă o perspectivă diferită asupra contextului economic, politic și social în care se realizează reforma de descentralizare administrativă. Avansarea reformei este monitorizată prin intermediul indicatorilor santinelă (IS) – un instrument de analiză al proceselor complexe care sunt dificil de studiat în întregime și necesită o abordare indirectă.

Exercițiul realizat de Asociația „ADEPT” reprezintă o continuare a efortului de monitorizare a avansării reformei de descentralizare în Republica Moldova inițiat în cadrul Programului ”Comunitatea Mea”. Acest proces analitic continuu este orientat spre îmbunătățirea evidențelor despre reforma de descentralizare și conturarea identificării perspectivelor noi de monitorizare, ceea ce va evidenția, ulterior, domeniile prioritare care vor necesita o atenție sporită, pentru a interveni corect în susținerea efortului de descentralizare.

Prezentul raport răspunde la trei întrebări santinelă și face referință la datele publice pentru anul 2021, fiind colectate preponderent datele referitoare la indicatorii santinelă financiari. Pentru ceilalți indicatori sunt utilizate datele și informațiile disponibile din ultimii ani, care vor fi actualizate în următoarele rapoarte trimestriale. Pe parcursul anului vor fi realizate încă trei rapoarte de monitorizare similare care vor conține informațiile colectate din prognozele trimestriale.

În baza indicatorilor santinelă documentul oferă o imagine generală comparativă în dinamică despre recente evidențe privind descentralizarea în Republica Moldova. Studiul conține date oficiale și concluzii echidistante despre avansarea reformei de descentralizare administrativă și poate servi drept sursă de informare și de consultare pentru factorii de decizie din Republica Moldova.

NOTĂ METODOLOGICĂ

Un indicator santinelă (IS) este un „semnalizator” al proceselor complexe care sunt dificil de studiat în întregime. Indicatorii santinelă nu măsoară un rezultat – în schimb, ei semnalează faptul că se produc niște schimbări majore într-un sistem complex și că este necesară o analiză suplimentară a situației. Astfel, un indicator santinelă facilitează monitorizarea și comunicarea despre procesele complexe, cum ar fi reforma de descentralizare. Cu toate acestea, în calitate de semnalizator, acest tip de indicator oferă informații incomplete. Prin urmare, un indicator santinelă ar trebui utilizat doar pentru a iniția discuții suplimentare, observații sau analize.

Abordarea ADEPT utilizată cu scopul de a identifica IS pentru monitorizarea situației privind reforma și procesele care derivă din reformă a fost una vastă din perspectiva subiectelor propuse spre analiză: resurse umane, transparență, servicii de utilitate publică, integritate, schimbarea factorului politic. Intenția respectivă este bazată pe procesul amplu și interdisciplinar al reformei dar și limitarea resurselor de date deschise, ușor de accesat și compilat datele – aceasta fiind una din condițiile de bază a metodologiei de monitorizare prin intermediul IS.

Indicatorii santinelă monitorizați au la bază următoarele principii:

- Relevanța indicatorilor la întrebările santinelă, pentru a surprinde contextul economic sau politic al reformei descentralizării;
- Ușurința în obținerea rapidă și continuă a datelor din surse publice;
- Durabilitatea surselor de informare, necesare pentru a asigura sustenabilitatea procesului.

În vederea monitorizării gradului de avansare a reformei descentralizării au fost identificați o serie de indicatori santinelă care răspund la următoarele întrebări:

Întrebare santinelă 1: Dacă resursele disponibile autorităților publice locale sunt suficiente pentru îndeplinirea funcțiilor acordate.

Întrebare santinelă 2: Dacă serviciile prestate și activitățile desfășurate de către autoritățile publice locale răspund necesităților cetățenilor.

Întrebare santinelă 3: Dacă autoritățile publice centrale soluționează problemele sistemice ale autorităților publice locale.

Datele colectate pentru monitorizare au dimensiuni diferite, care, în ansamblu, permit evaluarea progresului real bazat pe date care definesc disponibilitatea resurselor de diferit tip (financiare, umane, instituționale), necesare îndeplinirii atribuțiilor delegate conform cadrului de reglementare a reformei de descentralizare.

Procesul de descentralizare avansează pe măsură ce principiile pe care aceasta se bazează sunt respectate. Indicatorii de santinelă, analizați în acest raport, ilustrează tabloul general privind respectarea acestor principii în activitatea Administrațiilor Publice Locale.

Matricea indicatorilor

Nr.	Indicator santinelă	Sursa	Frecvența	Nivelul de bază	Posibile implicații și analize
Întrebare santinelă 1: Dacă resursele disponibile autorităților publice locale sunt suficiente pentru îndeplinirea funcțiilor acordate					
1.1	Suma transferurilor de la APL (transferuri cu destinație generală și specială)	Portalul de Vizualizare a Datelor privind Executarea Bugetului	lunar	2019	În caz de schimbare semnificativă vor fi analizate cauzele modificărilor legislative
1.2	Suma veniturilor generate local	Portalul de Vizualizare a Datelor privind Executarea Bugetului	lunar	2019	În caz de schimbare semnificativă vor fi analizate cauzele modificărilor legislative
1.3	Ponderea transferurilor de la bugetul de stat și a veniturilor generate la nivel local în totalul veniturilor generate de APL	Portalul de Vizualizare a Datelor privind Executarea Bugetului	lunar	2019	În caz de schimbare semnificativă vor fi analizate cauzele modificărilor legislative
1.4	Surse de venituri generate la nivel local	Portalului de Vizualizare a Datelor privind Executarea Bugetului	lunar	2020	În caz de schimbare semnificativă vor fi analizate cauzele modificărilor legislative
Întrebare santinelă 2: Dacă serviciile prestate și activitățile desfășurate de către autoritățile publice locale răspund necesităților cetățenilor					
2.1	Satisfacția oamenilor față de serviciile publice locale și încrederea în Instituțiile statului	Barometrul Opiniei Publice	bianual		Indicator proxy care arată tendințele APL în domeniul prestării serviciilor locale
2.2	Asigurarea cetățenilor cu servicii de utilitate publică	Datele Biroului Național de Statistică	anual	2019	Indicator de măsurare a progresului privind asigurarea cetățenilor cu servicii de utilitate publică

Nr.	Indicator santinelă	Sursa	Frecvența	Nivelul de bază	Posibile implicații și analize
Întrebare santinelă 3: Dacă autoritățile publice centrale soluționează problemele sistemice ale autorităților publice locale					
3.1	Asigurarea controlului legalității actelor aprobate de APL	Cancelaria de Stat; Registrul actelor locale	lunar; anual	2019	Indicator proxy de măsurare a avansării transparenței la nivel local și a actului decizional
3.2	Integritatea funcționalilor din domeniul APL	Rapoartele anuale ale Autorității Naționale de Integritate	trimestrial; anual	2020	Indicator de măsurare a calității actului de guvernare la nivel local
3.3	Schimbarea preferințelor politice ale cetățenilor într-un ciclu electoral	Datele Comisiei Electorale Centrale	bianual	2019	Indicator proxy de măsurare a tendințelor de schimbare a preferințelor politice la nivel local
3.4	Performanța resurselor umane la nivel local	Datele Cancelariei de Stat	anual	2019	Indicator de măsurare a potențialului și caracteristicilor resurselor umane
3.5	Capacitatea de atragere a granturilor	Portalul de Vizualizare a Datelor privind Executarea Bugetului	anual	2019	În caz de schimbare semnificativă vor fi analizate programele guvernamentale de suport sau din alte surse

Următoarele rapoarte privind Indicatorii Santinelă vor fi realizate trimestrial, în termen de două luni de la sfârșitul trimestrului, pe măsură ce datele privind bugetele APL vor fi făcute publice. De asemenea, indicatorii (proxy) pentru care datele sunt disponibile cu o periodicitate anuală sau semestrială se vor analiza și prezenta pe măsura actualizărilor realizate de către instituțiile responsabile de publicarea acestora.

INDICATORI SANTINELĂ MONITORIZAȚI

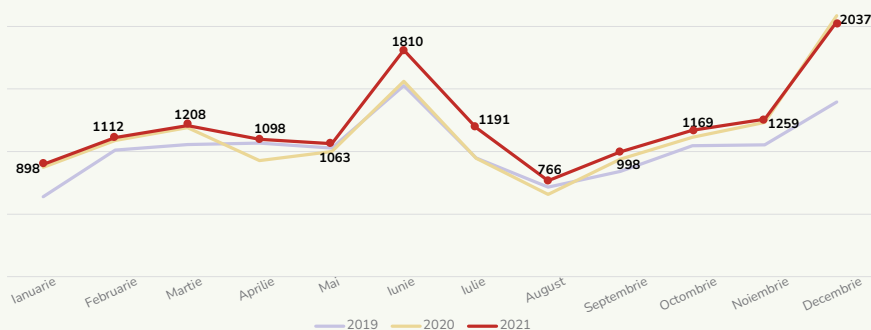
Reforma de descentralizare reprezintă un subiect sensibil pentru Republica Moldova, progresele pe care le înregistrează autoritățile în vederea avansării acesteia sunt insuficiente pentru a crea capacitate administrativă și funcțională la nivel local. Indicatorii santinelă prezentați în continuare exprimă situația din ultimul an dar și comparațiile cu anii precedenți și se referă la o abordare mai largă a contextului economic, politic și social în care este implementată această reformă. În termeni generali, descentralizarea presupune capacitatea proprie de gestionare a domeniilor de activitate prin îmbinarea eficientă a resurselor necesare.

1. Disponibilitatea resurselor APL pentru îndeplinirea atribuțiilor

Pentru a răspunde la întrebarea santinelă despre resursele pe care le dețin autoritățile publice locale pentru îndeplinirea atribuțiilor acordate, vor fi prezentate date în dinamică despre bugetele locale, pentru cele două niveluri de administrare, cu referire la ultimii trei ani. Indicatorii santinelă prezentați per general evidențiază existența unor tendințe repetitive și similare, iar micile schimbări necesită o studiere suplimentară. Totuși, capacitatea financiară a administrațiilor publice locale influențează direct posibilitățile de dezvoltare a localităților.

1.1 Suma transferurilor de la APL

Valoarea totală a transferurilor de la Guvern către APL (atât I, cât și II, mil. lei)

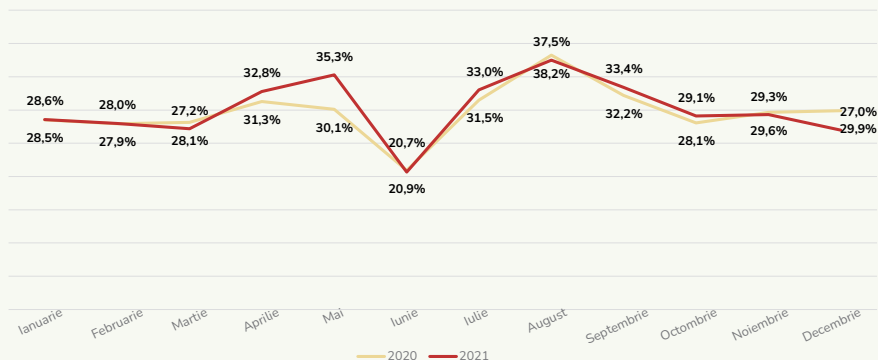
Sursa: Portalul de vizualizare a datelor cu privire la executarea bugetului

În valoare absolută, fluctuația transferurilor lunare pentru ultimii trei ani reflectă o tendință similară, caracteristică fiind creșterea lor în luna iunie și în luna decembrie, comparativ cu celelalte luni. Aceasta se datorează achitării indemnizațiilor de concediu angajaților din sistemul de învățământ în luna iunie, iar în ultima lună din an tradițional sunt efectuate cele mai multe cheltuieli. În fiecare an, transferurile Guvernului către APL au crescut, atât în sumă anuală, cât și în majoritatea lunilor.

În general, creșterea anuală a transferurilor pentru administrația publică locală este legată de ajustarea la indicele creșterii prețurilor de consum și la politicile salariale – în ceea ce privește transferurile cu destinație specială pentru învățământ, școli sportive, asistență socială. Din anexele nr. 7 la Legile bugetului de stat pe anii 2019, 2020, 2021,

observăm că în anii 2019 și 2021 transferurile cu destinație specială pentru cheltuieli capitale au fost mult mai mari față de anul 2020 (anul 2019 – 209416,5 mii lei; anul 2020 – 111213,4 mii lei, iar anul 2021 – 409536,6 mii lei).

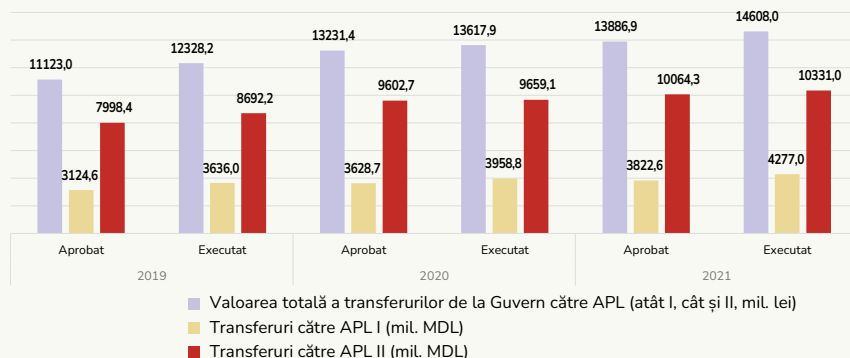
Ponderea transferurilor către APL I în total transferuri (%)

Sursa: Portalul de vizualizare a datelor cu privire la executarea bugetului

Ponderea lunară a transferurilor către APL I în totalul transferurilor către autoritățile locale este asemănătoare în ultimii doi ani pentru majoritatea lunilor (oscilând între 28 și 33%). Însă, în luna iunie a fiecărui an se observă o scădere bruscă a acestei ponderi până la sub 21% și o creștere a ei către luna august la 37-38% din totalul transferurilor către APL de ambele nivele. Această fluctuație se datorează achitării în luna iunie a salariilor pe luna mai și iunie și indemnizațiilor pentru două luni de concediu angajaților din instituțiile de învățământ secundar, care țin de competența APL de nivelul doi. Respectiv, în această lună crește ponderea transferurilor către APL II și se micșorează ponderea transferurilor către APL I.

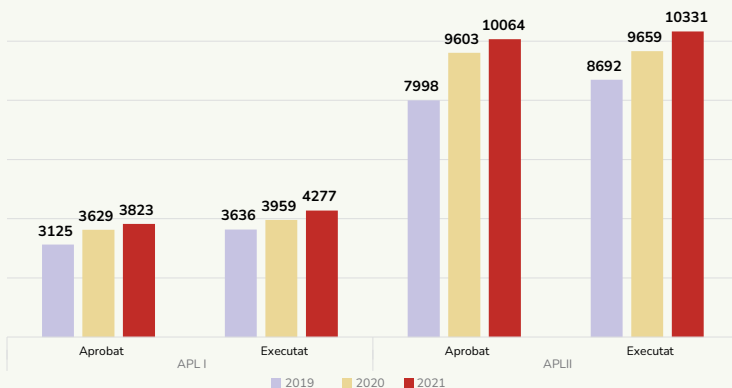
Valoarea totală a transferurilor de la Guvern, aprobate și executate de APL I și APL II

Sursa: Portalul de vizualizare a datelor cu privire la executarea bugetului

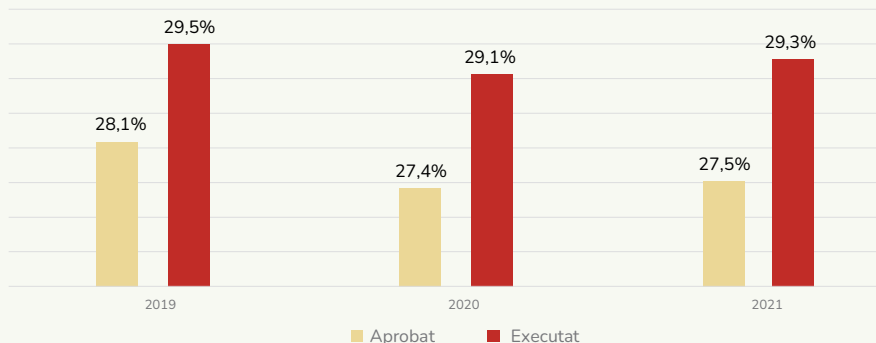
Din analiza bugetelor anuale aprobate, și corespunzător, executate pentru anii 2019-2021 se poate observa că cifrele executate sunt mai mari atât pentru transferurile APL I, cât și pentru APL II, ceea ce reflectă că pe parcursul fiecărui an, autoritățile centrale ajustează sumele transferurilor aprobate inițial. Cauza ar putea fi subestimarea necesităților reale ale APL la etapa elaborării și aprobării bugetului de stat, sau la apariția unor circumstanțe noi pe parcursul anului, care necesită intervenția autorităților centrale. Totodată, este de menționat că valoarea transferurilor pe nivele de administrare nu este direct proporțională cu numărul competențelor atribuite fiecărui nivel al APL prin Legea privind descentralizarea administrativă. Cauza ar fi volumul mai mare de cheltuieli necesare pentru realizarea competențelor atribuite pentru nivelul II, cât și lista mult mai mică a veniturilor încasate din impozite și taxe în bugetele de nivelul II.

Valoarea comparativă a transferurilor aprobate și executate pentru APL I și APL II

Sursa: Portalul de vizualizare a datelor cu privire la executarea bugetului

Ponderea transferurilor anuale către APL I în total transferuri către APL (%)

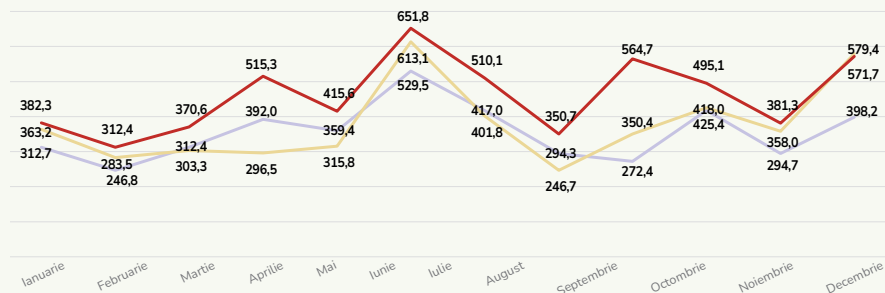
Sursa: Portalul de vizualizare a datelor cu privire la executarea bugetului

Respectiv, din motivele expuse mai sus, în ultimii trei ani ponderea transferurilor către APL I nu depășește 30% din totalul transferurilor acordate APL de ambele nivele.

Astfel, atât ponderea transferurilor aprobate cât și a celor executate către APL de nivelul I pentru ultimii doi ani, nu au reușit să depășească ponderea transferurilor din 2019. Pentru a estima dacă acesta poate fi impactul COVID-19 sunt necesare analize suplimentare.

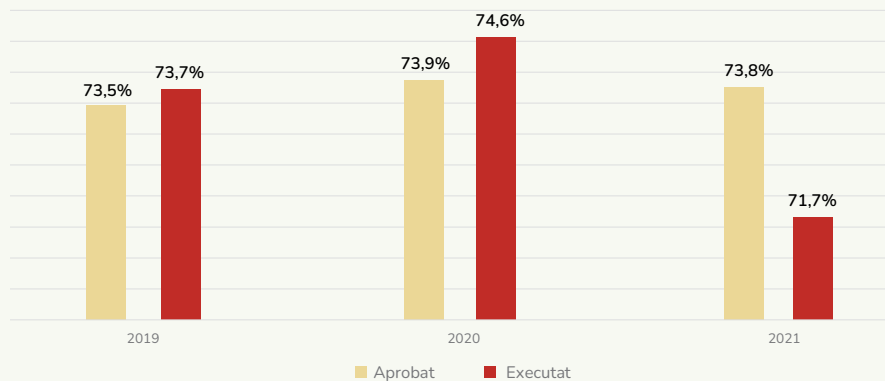
1.2 Suma veniturilor generate local

Valoare veniturilor generate la nivel local (mil. MDL)

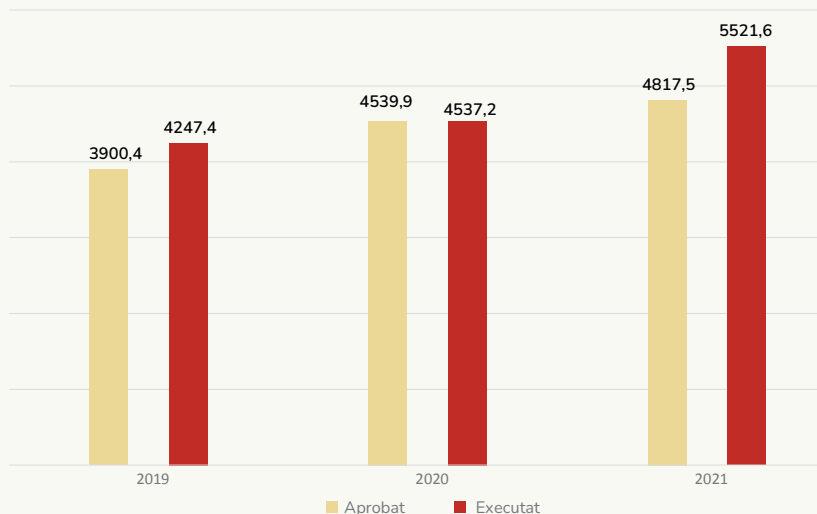
Sursa: Portalul de vizualizare a datelor cu privire la executarea bugetului

Ponderea transferurilor guvernamentale în totalul veniturilor APL

Sursa: Portalul de vizualizare a datelor cu privire la executarea bugetului

Valoare veniturilor generate la nivel local (mil. MDL)

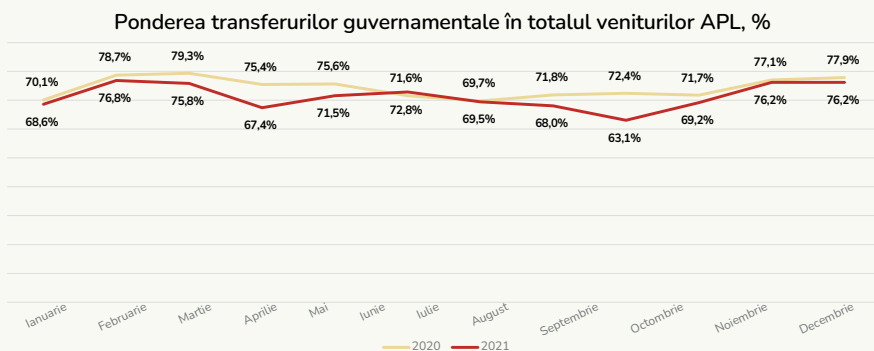
Sursa: Portalul de vizualizare a datelor cu privire la executarea bugetului

Veniturile generate la nivel local pe parcursul anului 2021 au crescut substanțial în majoritatea lunilor, în comparație cu cifrele lunare pentru anii precedenți. O mică excepție se atestă în luna decembrie 2021, când veniturile generate local au scăzut neesențial față de decembrie 2020.

Creșterea valorilor pentru veniturile generate la nivel local se datorează în mare parte atât încasărilor din impozitul pe venitul persoanelor fizice, creșterea căror a fost stimulată de majorarea salariului minim garantat în sectorul real al economiei dar și de majorarea salariilor angajaților din sectorul bugetar, cât și a încasărilor din impozitul pe imobil caracteristic municipiului Chișinău, care se datorează majorării cotei de impozitare.

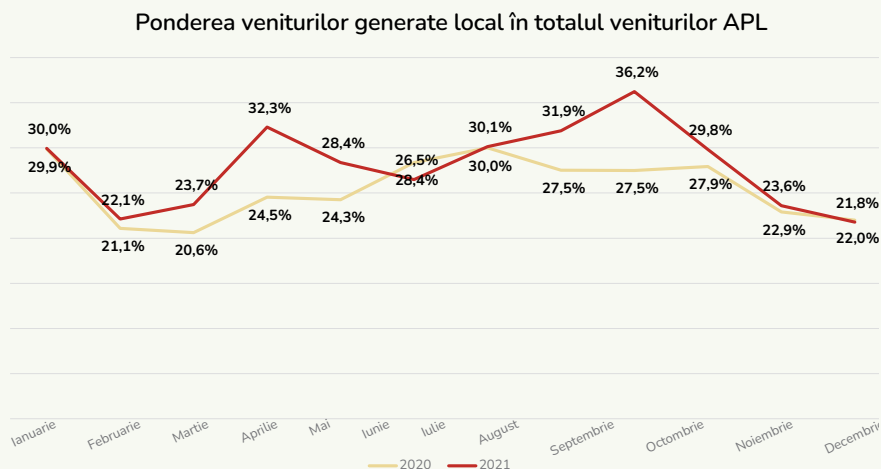
În aprilie 2021 veniturile aproape că s-au dublat comparativ cu luna aprilie 2020 (de la 296,5 la 515,3 mil. MDL), unul din factorii principali fiind creșterea încasărilor din impozitul pe venitul persoanelor fizice. O situație similară a fost caracteristică și în luna septembrie (2020 – 350,4 mil.; 2021 – 567,7 mil.), aceasta datorită modificărilor în 2021 a calendarului pentru achitarea impozitelor pe imobil și cel funciar, precum și majorării cotelor la impozitul pe bunuri imobiliare în mun. Chișinău.

1.3 Ponderea transferurilor de la bugetul de stat și a veniturilor generate la nivel local în totalul veniturilor generate de APL

Sursa: Portalul de vizualizare a datelor cu privire la executarea bugetului

Ponderea transferurilor de la Guvern în totalul veniturilor APL pe parcursul anului 2021 a înregistrat scăderi vizibile comparativ cu aceleași perioade ale anului 2020. Prima scădere semnificativă se atestă în luna aprilie 2021, de peste 8 puncte procentuale. O altă micșorare a ponderii de 9 p. p. a fost observată în luna septembrie în comparație cu aceeași lună a anului precedent și cu aproape 5 puncte procentuale față de luna precedentă (de la 68,0% – la 63,1%). Acest fapt se explică prin creșterea în aceste luni a veniturilor generate local, ce a dus la scăderea ponderii transferurilor în totalul veniturilor.

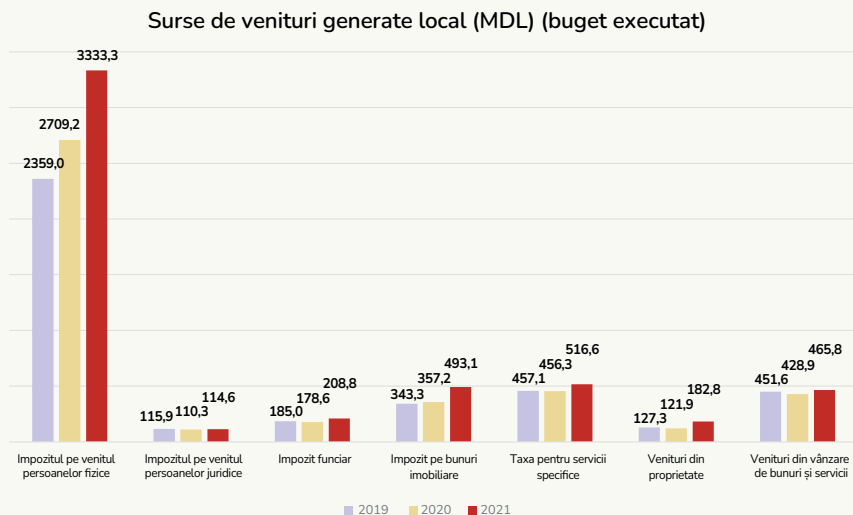

Sursa: Portalul de vizualizare a datelor cu privire la executarea bugetului

În consecință, ponderea veniturilor generate la nivel local a crescut pe întreaga perioadă a anului 2021, cele mai mari cote fiind înregistrate pentru luna aprilie, de 32,3% și pentru luna septembrie, de 36,2%.

Ponderea veniturilor generate la nivel local executate (27,6%) în anul 2021 a înregistrat o creștere de 1,5 p. p. în raport cu ponderea veniturilor generate la nivel local aprobate (26,1%). Totodată, comparativ cu ultimii doi ani, în anul 2021 ponderea veniturilor generate local executate a depășit ponderea celor aprobate. Acest fapt poate indica asupra unei îmbunătățiri în privința autonomiei financiare locale în 2021, dar și a impactului COVID-19 în anul 2020 (scutirea pentru taxele locale pentru agenții economici din domeniul HoReCa (Hotelele, Restaurante și Cafenele).

1.4 Surse de venituri generate la nivel local

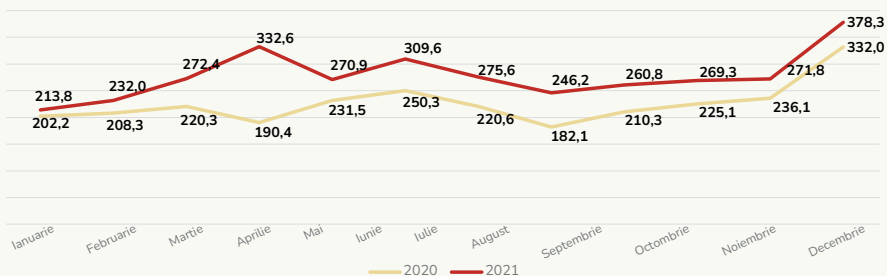
Sursa: Portalul de vizualizare a datelor cu privire la executarea bugetului

Sursele de venituri generate la nivel local, atât ca valoare, cât și ca pondere au înregistrat schimbări semnificative, cu toate acestea, modificarea cadrului legal pentru anul 2021 în special la termenele de achitare a unor impozite au făcut unele diferențe. Majorarea per ansamblu în anul 2021 a veniturilor generate la nivel local a fost cauzată de majorarea impozitului pe imobil pentru Municipiul Chișinău, majorarea salariului minim garantat în sectorul real al economiei și majorarea salariului pentru angajații din sectorul bugetar.

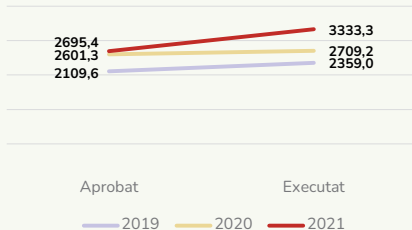
În totalul veniturilor generate la nivel local cea mai semnificativă parte revine impozitului pe venitul persoanelor fizice, care este un venit general defalcat de la bugetul de stat și este realizat cu scopul de a crește resursele APL pentru exercitarea competențelor, dar nu este un venit propriu.

Este de remarcat că în RM impozitul pe imobil și cel funciar ocupă o pondere mult mai mică în totalul veniturilor generate la nivel local, decât conform practicii altor state. Această situație oferă puține posibilități de a valorifica sursele locale generatoare de venituri la buget.

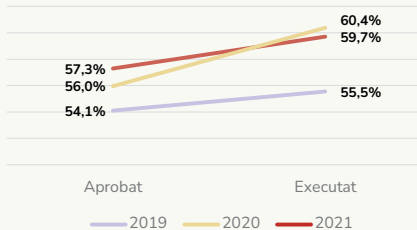
Impozitul pe venitul persoanelor fizice, mil. MDL

Impozitul pe venitul persoanelor fizice, mil. MDL

Impozitul pe venitul persoanelor fizice, %

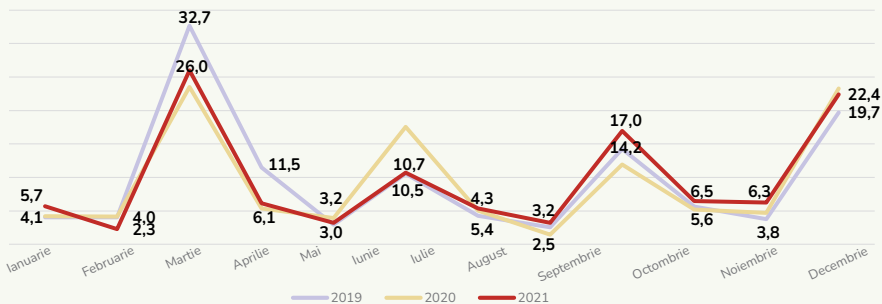

Sursa: Portalul de vizualizare a datelor cu privire la executarea bugetului

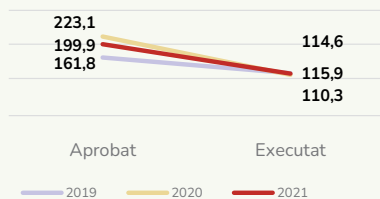
Creșterea impozitului pe venitul persoanelor fizice în anul 2020 poate fi datorată schimbării cotei de defalcare a acestui impozit pentru orașele reședință de raion de la 25% la 50%, pentru municipiile reședință de raion de la 35% la 50%, iar pentru celelalte unități administrativ-teritoriale (cu excepția mun. Chișinău și Bălți) – de la 75% la 100%. În 2021 comparativ cu anul 2020 creșterea a fost cauzată de majorarea salariului minim garantat în sectorul real al economiei, precum și de majorarea salariilor angajaților din sectorul bugetar, acest fapt având impact asupra impozitului pe venitul din salariu, încasat în anul 2021.

De asemenea, creșterea pentru luna aprilie 2021 a acestui impozit este determinată de termenul pentru depunerea declarației și achitarea impozitului pe venit obținut de cetățeni, pe parcursul anului precedent.

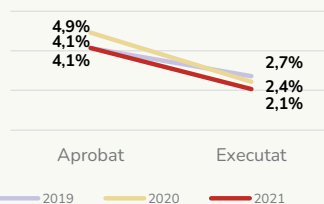
Impozitul pe venitul persoanelor juridice, mil. MDL

Impozitul pe venitul persoanelor juridice, mil. MDL

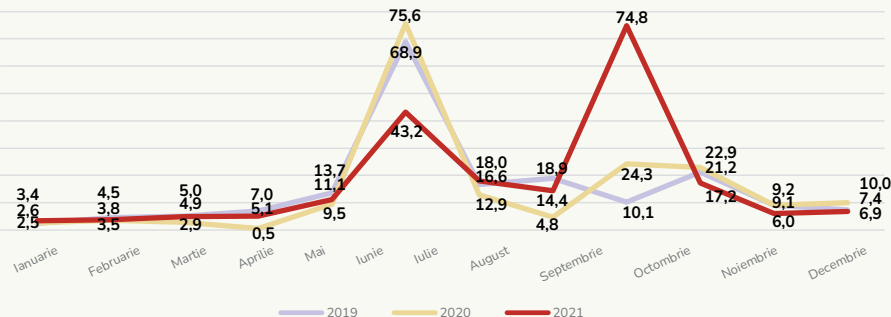
Impozitul pe venitul persoanelor juridice, %

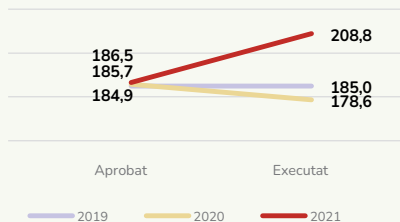
Sursa: Portalul de vizualizare a datelor cu privire la executarea bugetului

Aceste impozite fac referire numai la UTA Găgăuzia, creșterile pentru unele perioade din an sunt corelate cu termenele calendaristice, iar diferența semnificativă a bugetului executat se datorează așteptărilor mari la aprobarea bugetelor care nu sunt estimate corespunzător.

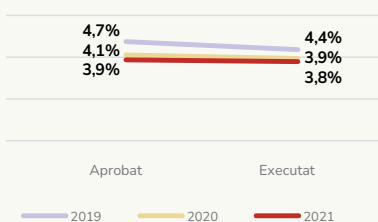
Impozitul funciar, mil. MDL

Impozitul funciar, mil. MDL

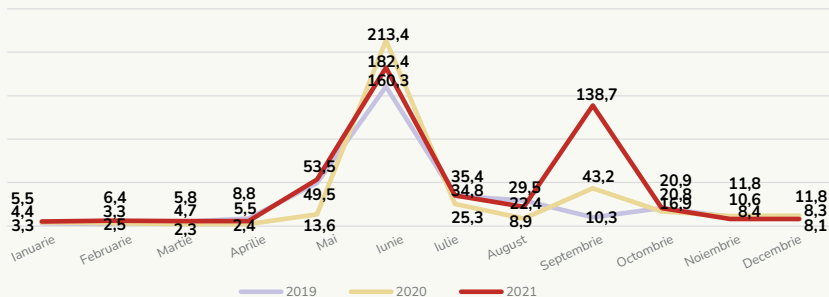
Impozitul funciar, %

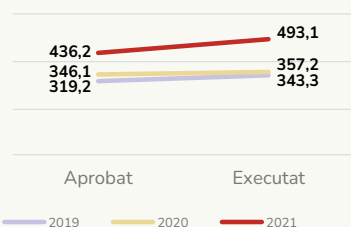
Sursa: Portalul de vizualizare a datelor cu privire la executarea bugetului

Devierile pentru lunile iunie și septembrie în anul 2021 au fost cauzate, de asemenea, de termenele noi pentru achitare.

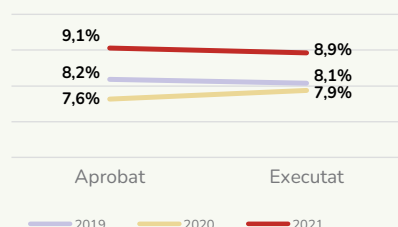
Impozitul pe bunuri imobiliare, mil. MDL

Impozit pe bunuri imobiliare, mil. MDL

Impozit pe bunuri imobiliare, %

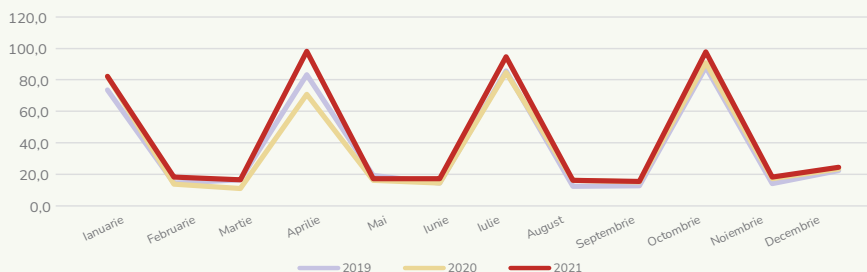

Sursa: Portalul de vizualizare a datelor cu privire la executarea bugetului

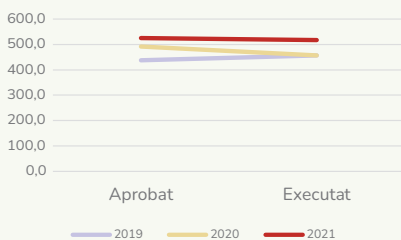
În luna septembrie 2021 a crescut considerabil valoarea impozitului funciar și cel pe bunurile imobiliare, aceasta fiind din cauza modificării termenului de plată pentru aceste impozite, care presupun achitarea din partea cetățenilor până în luna iunie, iar agenții

economici – luna septembrie. Până în anul 2021, jumătate dintre aceste impozite se achitau până la 15 august, inclusiv, iar cealaltă jumătate până la 15 octombrie, dar mai exista o condiție pentru care se oferea o reducere la achitarea până în luna iunie, respectiv, erau încasări mai mari pentru această lună. Termenele de plată pentru anul 2021 au fost cauzate de modificările legislative.

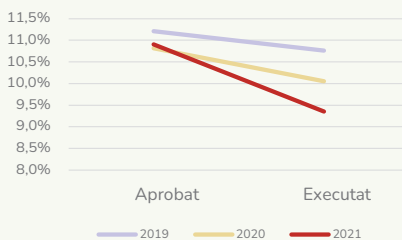
Taxe pentru servicii specifice, mil. MDL

Taxe pentru servicii specifice, mil. MDL

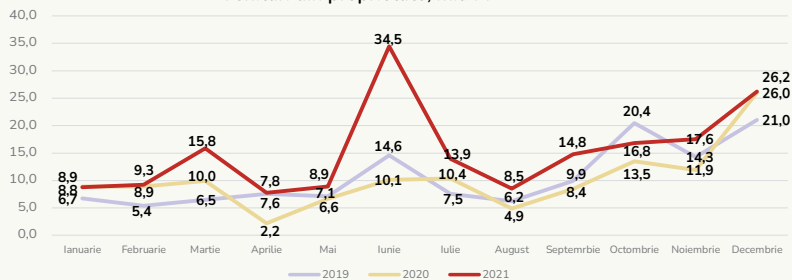
Taxe pentru servicii specifice, %

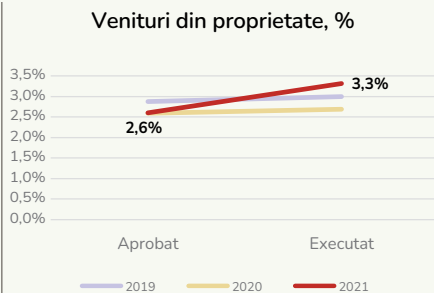
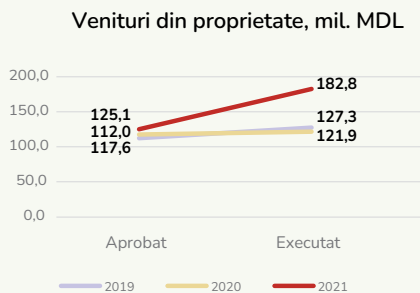

Sursa: Portalul de vizualizare a datelor cu privire la executarea bugetului

În anul 2021 valoarea taxelor pentru serviciile specifice a fost în creștere față de anul 2020, dar ca pondere în descreșterea, fiind influențată de majorarea ponderii altor impozite.

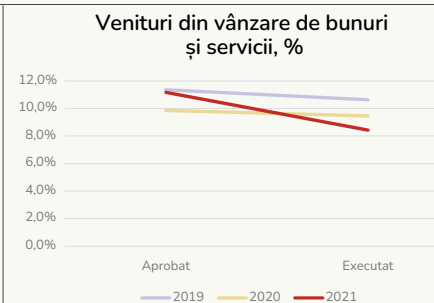
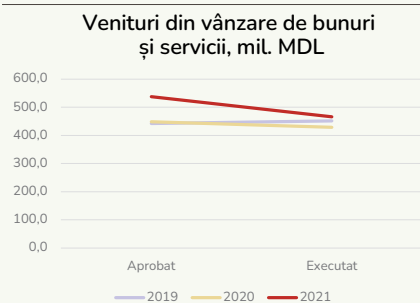
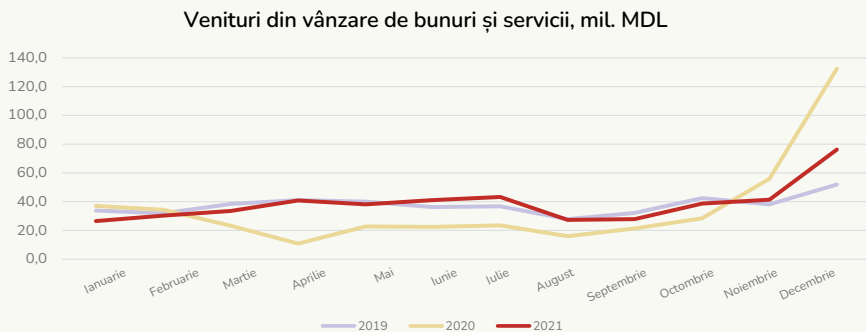
Venituri din proprietate, mil. MDL

Sursa: Portalul de vizualizare a datelor cu privire la executarea bugetului

În anul 2021, comparativ cu 2020, veniturile executate din proprietate au crescut aproape cu 30%. Majorarea pentru luna iunie a putut fi cauzată de termenul de plată a defalcărilor din profitul întreprinderilor municipale.

Sursa: Portalul de vizualizare a datelor cu privire la executarea bugetului

Această categorie de venituri a înregistrat unele diferențe pentru anul 2020, cauzate de pandemia COVID-19, iar comparativ cu anul 2019 nu sunt înregistrate diferențe substanțiale la suma încasată. Ca pondere în totalul veniturilor generate local se atestă o scădere din cauza creșterii ponderii încasărilor din alte venituri.

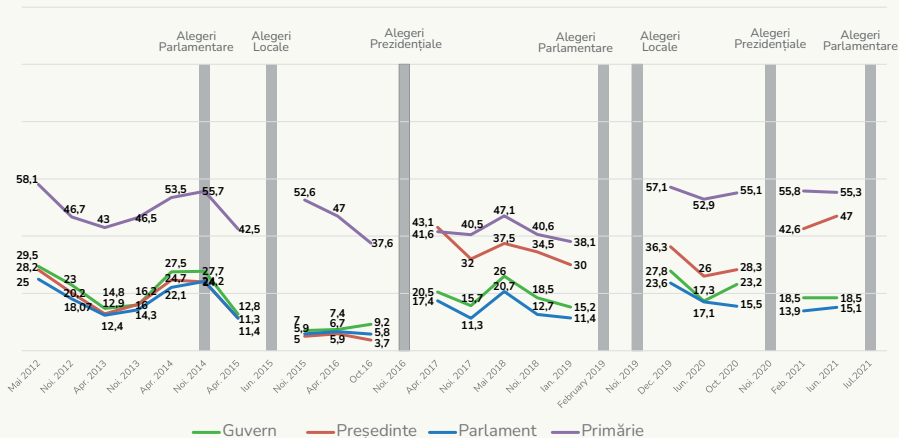
2. Corespunderea serviciilor prestate la nivel local cu necesitățile cetățenilor

În conformitate cu legea privind descentralizarea administrativă, principiul responsabilității APL stabilește, în limitele competențelor ce le revin, obligativitatea realizării unor standarde minime de calitate stabilite de lege la prestarea serviciilor publice și de utilitate publică de care sunt responsabile.

Măsurările sociologice, precum Barometrul Opiniei Publice, ne permit să înțelegem percepțiile cetățenilor pornind de la atribuțiile instituțiilor publice respective și având în vedere profilul sociologic al societății moldovenești, divizate pe multiple criterii. Totodată, este important să analizăm, deopotrivă, și progresele reale bazate pe date oficiale publicate anual de către Biroul Național de Statistică despre asigurarea cetățenilor cu servicii, inclusiv și calitatea acestora.

2.1 Încrederea cetățenilor în instituții publice

Câtă încredere aveți în următoarele instituții

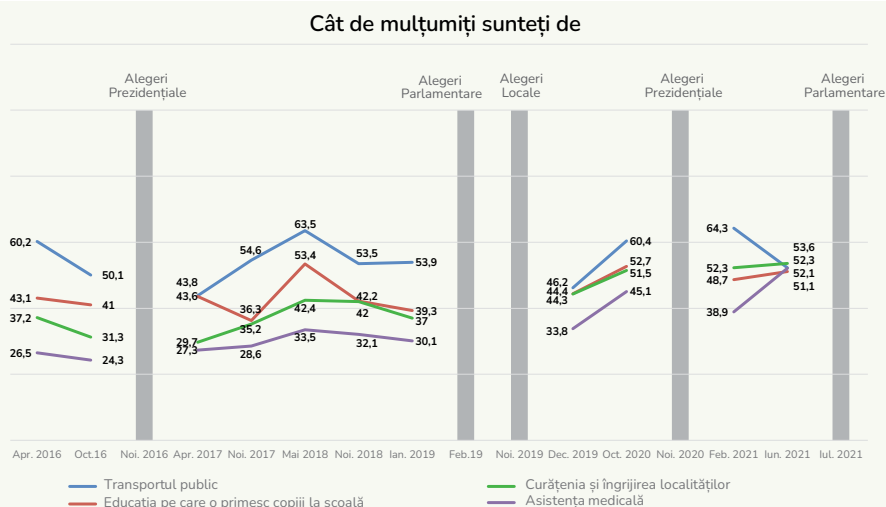

Sursa: Barometrul Opiniei Publice

În mod constant, respondenții confirmă că au cea mai mare încredere în primării, gradul acestei încrederi fiind uneori de 2-3 ori mai mare decât nivelul încrederii în instituțiile administrației publice centrale. Decalajul respectiv persistă în pofida faptului că participarea la alegerile municipale este cu aproximativ 20% mai redusă decât la alegeri parlamentare și prezidențiale.

Atitudinea cetățenilor față de instituțiile centrale este determinată nu doar de performanțele reale în administrarea treburilor publice, ci și de vectorul integrării regionale promovată de guvernare, fie că este proeuropean sau eurasiatic. Din cele menționate se poate desprinde că ratingul de încredere redus în autoritățile publice centrale față de administrația publică locală are la bază trei factori:

1. la nivelul primăriilor cetățenii comunică direct cu aleșii lor pentru a-și soluționa problemele personale sau de interes comunitar;
2. la nivel local se soluționează probleme de ordin administrativ, evitându-se divizarea cetățenilor pe criterii politice;
3. administrațiile publice locale își îndeplinesc atribuțiile cu resursele existente, căutând resurse suplimentare, fără a recurge la promisiuni neonorate sau onorate parțial, așa cum se întâmplă la nivel central.

Sursa: Barometrul Opiniei Publice

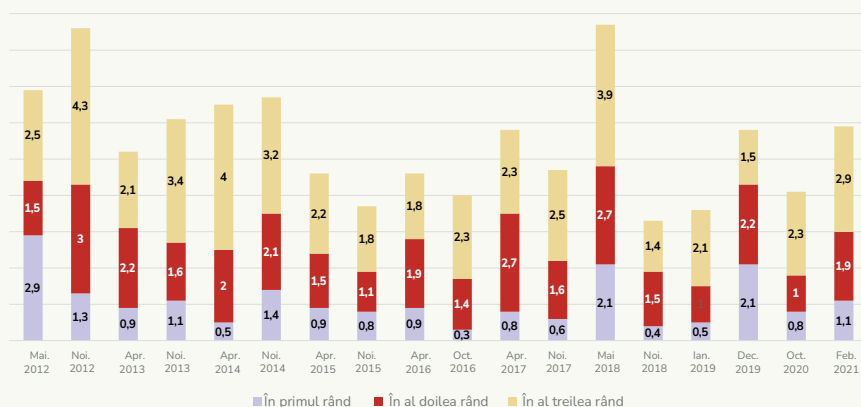
Datele Barometrului de Opiniei Publice (BOP) atestă că gradul de încredere al respondenților în instituțiile publice se corelează foarte puternic cu gradul de mulțumire față de serviciile prestate de acestea cetățenilor. Trebuie să se aibă în vedere că serviciile respective sunt prestate la nivel local, deși finanțarea lor se face preponderent de la bugetul de stat. Astfel, răspunzând la întrebarea despre calitatea transportului public, respondenții nu fac o delimitare între transportul local și cel interurban. De asemenea, din răspunsurile respondenților nu putem desprinde clar dacă referindu-se la calitatea transportului respondenții au în vedere și calitatea drumurilor pe care circulă transportul respectiv. De fapt, datele BOP arată că creșterea mulțumirii față de calitatea transportului a coincis cu faze ale proiectelor

naționale de îmbunătățire a drumurilor de importanță națională sau locală, cum a fost proiectul “Drumuri bune”. Descreșterea gradului de mulțumire față de transportul public în 2021 se poate explica prin impactul scandalurilor privind restricțiile impuse de autorități pentru funcționarea transportului în condițiile pandemice COVID-19 și dezbateri publice privind necesitatea majorării prețurilor pentru călătorii.

BOP arată că în ultima perioadă, inclusiv în 2021, a crescut satisfacția respondenților față de curățenia și îngrijirea localităților, sarcină care revine în exclusivitatea administrației publice locale. Această performanță poate fi asociată cu creșterea interesului cetățenilor pentru proiecte ce vizează managementul deșeurilor.

Atitudinea respondenților față de serviciile de educație și asistență medicală variază în timp într-un anumit coridor procentual, înregistrând o creștere semnificativă în perioada 2019-2021. Este de remarcat că, atât finanțarea educației, cât și a asistenței medicale, se realizează de la bugetul de stat și din fonduri speciale centralizate. Creșterea mulțumirii pentru serviciile menționate se pliază pe creșterea cheltuielilor bugetare pentru aceste domenii. Se evidențiază, în special, creșterea satisfacției față de asistența medicală, fapt ce s-a produs, pe fundalul înaltei aprecieri a efortului medicilor în combaterea crizei pandemice și suportului internațional de care a beneficiat Republica Moldova pentru dotarea cu echipament medical performant în ultimii doi ani, care valorează cu aproximativ 1/3 din bugetul public pentru sănătate. Cu toate acestea, resursele pentru dezvoltarea simțitoare a acestor domenii nu pot fi deocamdată acoperite de bugetul de stat.

Extinderea drepturilor APL ca opțiune de îmbunătățire a situației social-economice, %

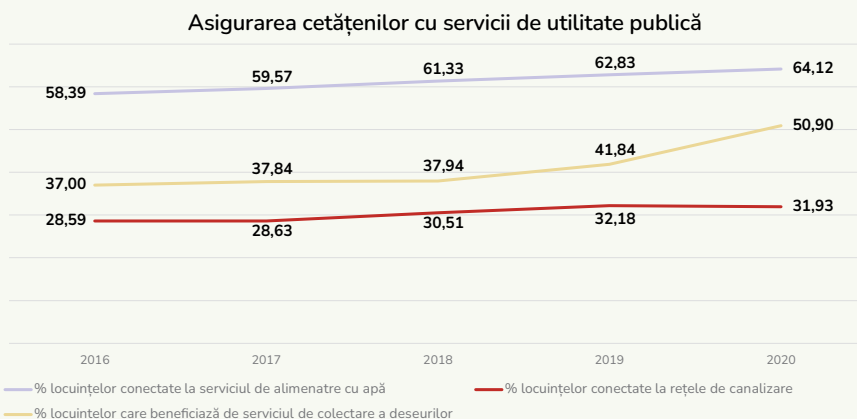

Sursa: Barometrul Opiniei Publice

Barometrul Opiniei Publice confirmă că de-a lungul anilor în societate s-a instaurat o stare de reticență față de o eventuală extindere a atribuțiilor administrației publice locale. În mod constant doar aproximativ 5-7% din respondenți pledează pentru extinderea drepturilor APL. De remarcă că în luna mai 2018 această opțiune pentru îmbunătățirea situației în Republica Moldova, a înregistrat aproape 9% din preferințele respondenților.

Explicația acestui fenomen are la bază faptul că anterior reforma administrativ-teritorială, din 1998, a fost urmată de o altă reformă, care a anulat-o pe prima în 2003. În astfel de circumstanțe, modernizarea APL prin optimizarea funcțională a acestora, necesita mai întâi atingerea unui consens între forțele politice guvernante și cele din opoziție, urmat de o campanie de informare și explicare a beneficiilor cetățenilor și comunităților locale de pe urma extinderii drepturilor APL.

2.2 Asigurarea cetățenilor cu servicii de utilitate publică

Sursa: Biroul Național de Statistică

Gradul contribuției autorităților publice locale la asigurarea serviciilor de utilitate publică este un indicator atât al capacităților cât și al eficienței acțiunilor acestora, lucru care poate fi evaluat în baza satisfacției cetățenilor reflectată în sondajele de opinie publică. Pentru dezvoltarea sau gestionarea serviciilor de utilitate publică sunt necesare cheltuieli majore și un anumit grad de vigilență sau responsabilitate la respectarea standardelor de cost și de calitate în prestarea acestor servicii.

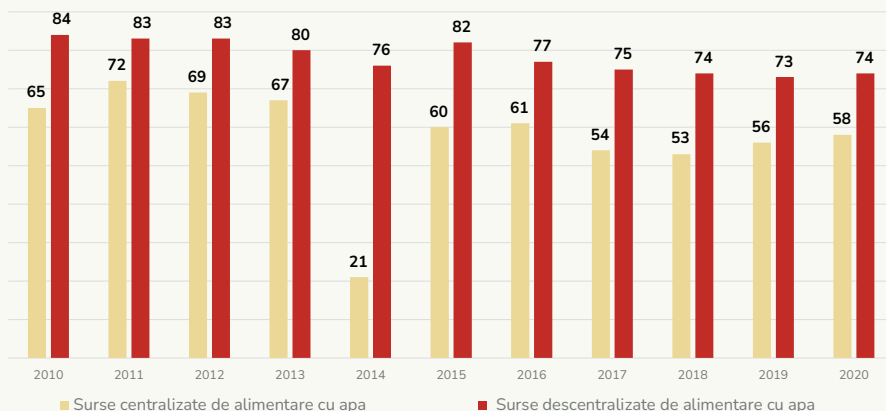
În ultimii 5 ani asigurarea cetățenilor cu servicii de utilitate publică a cunoscut o ușoară evoluție ascendentă. Datele anuale analizate, arată că ponderea locuințelor conectate la serviciul de alimentare cu apă a cunoscut o creștere lentă dar constantă din 2016 până în 2020. Această creștere a oscilat în jurul unui punct procentual anual, cu o creștere mai evidentă în anii 2019 și 2020.

Începând cu 2016, comparativ cu perioada 2010 – 2015, s-a reușit o îmbunătățire ușoară a calității apei pentru sursele descentralizate, probele cu abateri anuale coborând sub 80%, dar nu au trecut sub 73%. Pe de altă parte, rămâne alarmantă situația privind creșterea probelor de apă cu abateri începând cu 2018 cu 5 p. p. pentru sursele de alimentare cu apă centralizate (de la 53 la 58%).

Din cele trei servicii de utilitate publică, în perioada monitorizată, o creștere semnificativă a înregistrat-o serviciul de colectare a deșeurilor, ponderea locuințelor care au beneficiat de acest serviciu a crescut semnificativ în perioada 2019-2020 la peste 50%, după ce în perioada 2016-2018 această pondere nu a depășit 37%. APL în ultima perioadă a acordat o atenție sporită proiectelor de infrastructură și management al deșeurilor, acestea fiind serviciile pentru care s-au alocat atât resurse financiare cât și s-a reliefat importanța acestor domenii în prioritățile strategice ale Guvernului dar și susținerea din partea partenerilor de dezvoltare.

O posibilă explicație a creșterii vizibile în anul 2019, pentru toate serviciile de utilitate publică, au fost desfășurarea alegerilor locale generale din luna noiembrie, fapt care a stimulat implicarea reprezentanților APL în asigurarea acestui serviciu cetățenilor și finalizarea proiectelor demarate înainte de perioada electorală.

Ponderea probelor de apă cu abateri de la normele sanitare

Sursa: Biroul Național de Statistică

Performanța APL în furnizarea serviciilor de utilitate publică nu se rezumă doar la dezvoltarea și menținerea acestora, una din provocările cu care se confruntă este calitatea serviciului. Cadrul legal specific privind calitatea apei, dar și Legea privind descentralizarea presupune că APL are responsabilitate față de cetățeni să dispună de apă de calitate indiferent de sursa din care provine.

Datele BNS arată că din 2010 situația se atestă a fi una constantă în ceea ce privește calitatea nesatisfăcătoare a apei, atât cea furnizată prin intermediul surselor centralizate, cât și cele descentralizate. Începând cu 2016, comparativ cu perioada 2010 – 2015, s-a reușit o îmbunătățire ușoară a calității apei pentru sursele descentralizate, probele cu abateri anuale fiind sub pragul de 80%, dar nu mai mici decât 74% în anul 2020. Pe de altă parte, rămâne alarmantă situația privind creșterea probelor de apă cu abateri începând cu 2018 cu 5 p. (de la 53 la 58%).

Majorarea procentului probelor cu abateri poate fi influențată de numărul probelor analizate, însă datele arată că numărul probelor cercetate, de fapt, este în descreștere pentru ambele surse.¹

¹ <http://statbank.statistica.md/>

3. Soluționarea problemelor sistemice ale autorităților publice locale de către autoritățile publice centrale

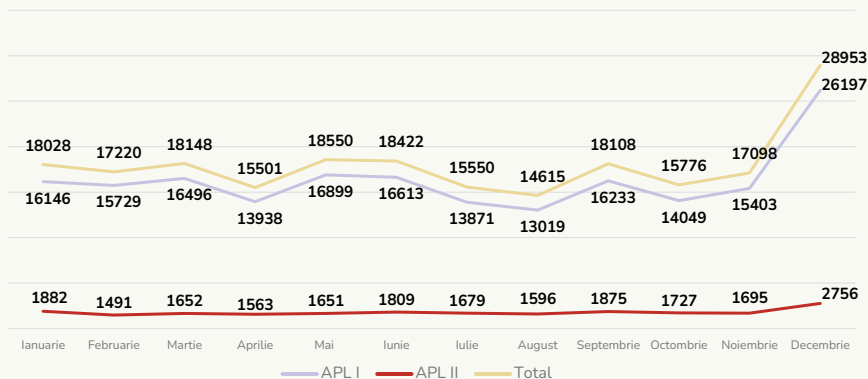
Autoritățile publice locale gestionează domeniile de activitate atribuite în funcție de resursele de care dispun, însă cele din urmă nu sunt singura condiție pentru a înregistra progrese, atât timp cât există reglementările stricte aprobate la nivel central.

Subiectele abordate în continuare explică un set de probleme sistemice, cum ar fi lipsa resurselor umane, nivelul scăzut al capacității acestora prin dezvoltarea capacităților profesionale, metode ineficiente de evaluare a performanței lucrătorilor în administrația publică, etc.

În același timp, sunt remarcate și îmbunătățiri sau remedieri ale unor probleme anterioare, de exemplu, în domeniul integrității aleșilor locali, a transparenței privind deciziile aprobate la nivel local dar și a excluderii factorului politic în administrarea treburilor locale.

3.1 Asigurarea controlului legalității actelor aprobate de APL

Dinamica lunară a numărului de acte locale publicate în Registrul actelor locale, 2021

Sursa: Cancelaria de Stat

Autonomia decizională este un garant al decentralizării, aceasta presupune că APL au dreptul de a adopta liber decizii, în condițiile legii, fără intervenții din partea altor autorităților publice. În același timp, asigurarea legalității actelor aprobate este realizată

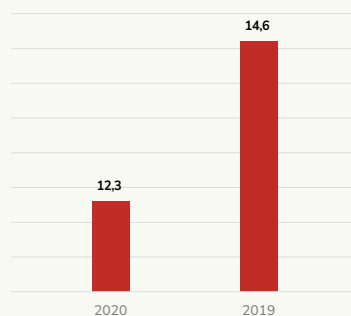
de către Cancelaria de Stat prin intermediul oficiilor teritoriale. Un pas important în asigurarea transparenței procesului de adoptare a deciziilor la nivel local a fost conturat începând cu octombrie 2018, odată cu intrarea în vigoare a [Legii nr. 161 din 07.07.2016](#), potrivit căreia autoritățile administrației publice locale sunt obligate să includă actele administrative adoptate în Registrul de stat al actelor locale. Printre acestea se regăsesc deciziile consiliilor locale de nivelurile întâi și al doilea, dispozițiile primarului și ale președintelui raionului, actele pretorului, precum și alte acte ale autorităților publice locale. Acest registru oferă transparență dar și este un mecanism eficient de efectuare a controlului administrativ al actelor emise, care se realizează prin atribuțiile directe ale Cancelariei de Stat, fie prin dreptul APL de solicitare a verificării, sau chiar notificarea din partea părților vizate (cetățeni, agenți economici, alte instituții). Dinamica lunară a actelor locale aprobate pe nivele de administrare evidențiază faptul că majoritatea

deciziilor se iau la nivel de APL I, ceea ce rezultă din complexitatea și multitudinea de domenii de activitate proprii. Astfel, se impune o atenție deosebită în ceea ce privește capacitatea resurselor umane de nivel I pentru funcționari care ghidează și execută deciziile, dar și a aleșilor locali care iau aceste decizii.

Unul din indicatorii santinelă măsurați se referă la includerea actelor administrative în registrul electronic condiționată de respectarea anumitor termeni. Datele arată că a fost înregistrată o creștere ușoară privind respectarea termenului legal (de cinci zile de la contrasemnare), cu puțin peste 2 p.p.

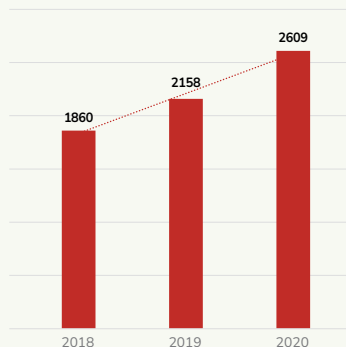
De asemenea, un alt progres înregistrat îl constituie numărul notificărilor depuse de diferiți subiecți care solicită verificarea legalității actelor. Tendința de creștere anuală între anii 2018 – 2020 a acestor date poate fi determinată de popularizarea registrului dar și interesul sporit pentru treburile locale din partea cetățenilor. Pentru comparație cu anul 2018, datele arată că în anul 2019 notificările au crescut cu circa 16%, iar în 2020 comparativ cu anul precedent cu 34%.

Ponderea actelor administrative incluse în Registrul cu întârziere, %

Sursa: Cancelaria de Stat

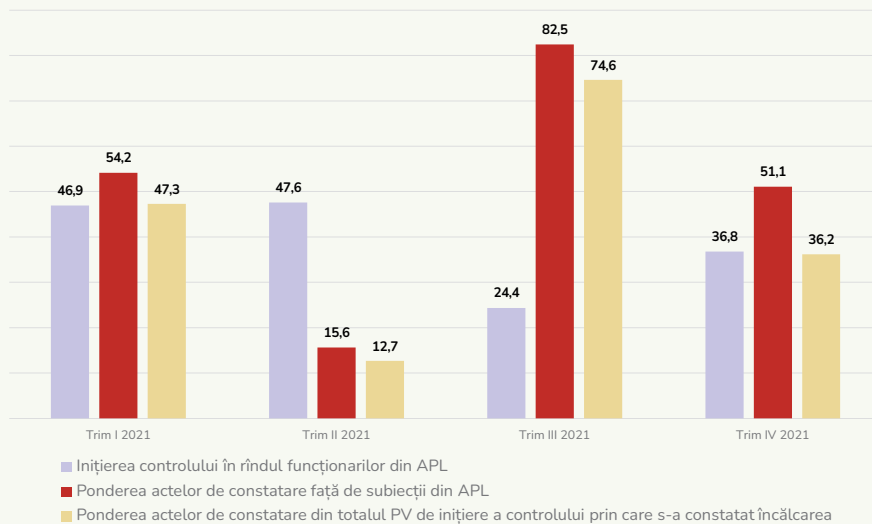
Total notificări înaintate

Sursa: Cancelaria de Stat

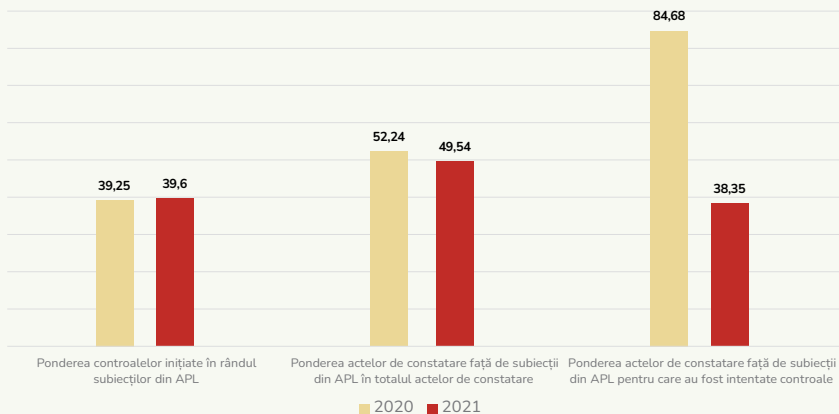
3.2 Integritatea funcționarilor din domeniul APL

Asigurarea integrității aleșilor locali

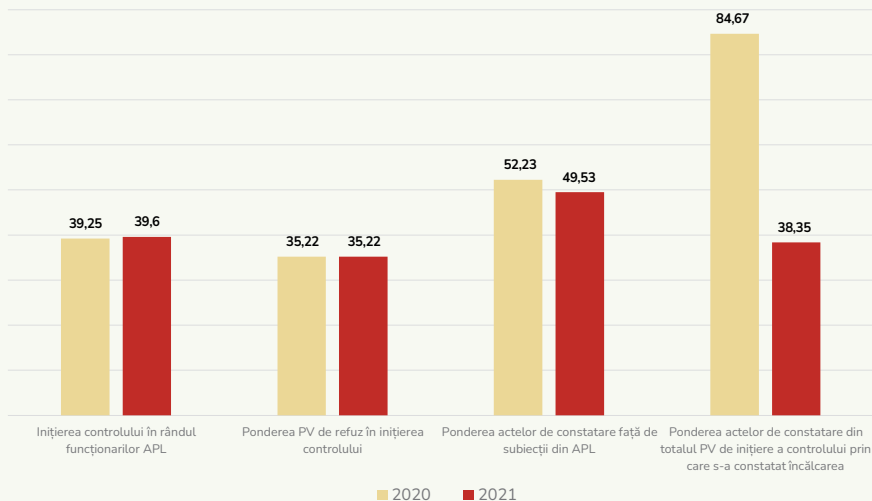
Sursa: Autoritatea Națională de Integritate

Asigurarea integrității aleșilor locali

Sursa: Autoritatea Națională de Integritate

Asigurarea integrității aleșilor locali 2020 vs 2021

Sursa: Autoritatea Națională de Integritate

Un indicator al performanței aleșilor locali este și gradul de integritate al acestora în raport cu funcția publică pe care o exercită, altfel spus, dacă în perioada exercitării funcției sunt înregistrate cazuri de dobândire a averilor nejustificate, conflicte de interese sau incompatibilități. Indicatorul santinelă permite prezentarea informațiilor despre cum autoritățile centrale rezolvă problemele sistemice la nivel local.

Pentru contorizarea acestor cazuri, Autoritatea Națională de Integritate (ANI) este responsabilă de aplicarea măsurilor de control al integrității în sectorul public, acestea aplicându-se la controlul declarațiilor de avere și interese personale, controlul respectării regimului juridic al conflictelor de interese și controlul respectării regimului juridic al incompatibilităților, restricțiilor și limitărilor.

Reieșind din cele menționate și examinând rapoartele de activitate ale ANI pentru 2020 și 2021, pot fi constatate câteva aspecte concludente. În cele patru trimestre ale anului trecut se observă diferențe privind numărul acțiunilor de control al averii și intereselor subiecților din APL². Din numărul total de 404 procese verbale (PV) privind inițierea controlului averii, 160 au vizat funcționarii din APL sau 39,6%, un număr practic similar cu anul 2020. Totodată, ponderea PV de refuz în inițierea controlului, sau lipsa dovezilor în susținerea inițierii controlului, a fost practic, la egalitate cu anul 2020, în medie 35% în fiecare an. Însă merită să menționăm că în 2021 numărul proceselor verbale de refuz al inițierii controlului a fost de peste 2,5 ori mai mare ca în anul 2020, mai exact 897 vs 352. Cele mai multe procese verbale de refuz au fost înregistrate în

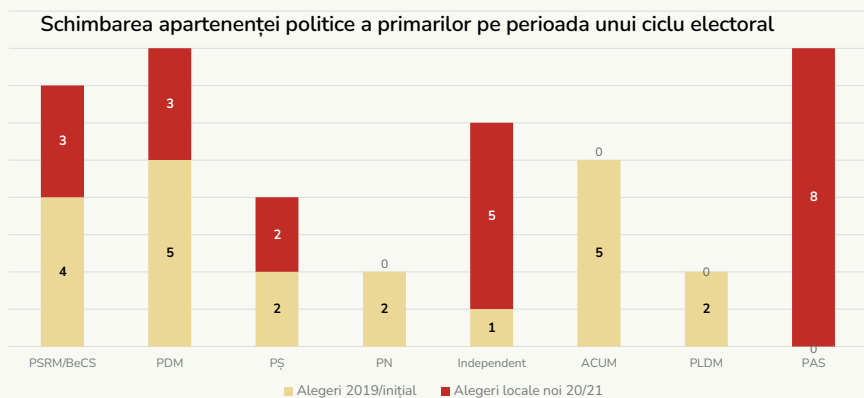
2 Subiecți ai APL: Președinte de raion, vicepreședinte, primar, viceprimar, pretor, vicepretor, consilieri

trimestrul III și IV, probabil ca urmare a modificărilor legislative operate în octombrie 2021 în [Legea privind declararea averii și a intereselor personale](#).

Cât privește ponderea actelor de constatare întocmite pe parcursul anului 2021 se observă oscilații evidente între trimestrul II cu circa 15% acte de constatare emise față de tocmai 82% în trimestrul III. Această diferență destul de evidentă ar fi generată de cel puțin trei factori: 1. declarațiile de avere și interese personale sunt prezentate anual până la 31 martie, inclusiv; 2. pentru a iniția controlul averii declarate și pentru a emite acte de constatare este nevoie de timp pentru a examina declarațiile dar și sesizările recepționate de inspectorii de integritate; 3. totodată, în trimestrul III s-au desfășurat și alegeri parlamentare anticipate (11 iulie 2021), care cel mai probabil au contribuit la examinarea calitativă de către ANI a averilor aleșilor locali. Cu toate acestea, față de anul 2020, observăm că numărul actelor de constatare emise este aproximativ același.

Totodată, un aspect important se referă la ponderea actelor de constatare emise ca urmare a controalelor inițiate în cazul subiecților din APL, aceasta în 2021 a fost de două ori mai mică decât în 2020, mai exact 80% în 2020 față de 38% în 2021. Deși în 2021 numărul proceselor verbale de inițiere a controlului a fost de 2,5 mai mare decât în 2020, totuși ponderea actelor de constatare a fost practic aceeași, ceea ce ar explica această diferență. Un factor important care a influențat acest indicator ar fi creșterea calității examinării declarațiilor de avere de către inspectorii de integritate, reducerea influenței factorului politic pentru eventualele sesizări pe marginea averilor unor aleși locali dar și modificările introduse în legislație în octombrie 2021 care a extins lista persoanelor vizate în cazul controlului averilor, lucru care va putea fi observat cel mai probabil în declarațiile de avere din 2022.

3.3 Schimbarea preferințelor politice ale cetățenilor într-un ciclu electoral

Sursa: Comisia Electorală Centrală

Datele Comisiei Electorale Centrale (CEC) atestă existența unei corelații foarte strânsă dintre rezultatele partidelor politice la alegerile parlamentare și cele obținute la alegerile municipale, desfășurate la scurt timp. Explicația este că partidele parlamentare au capacitatea, resursele mediatiche și financiare pentru a atrage în rândurile sale cele mai cunoscute și competente persoane din localitățile țării. În mandatul de patru ani a APL-urilor se întâmplă să apară vacanțe ale funcțiilor de primari, care numără aproximativ 2-3% din numărul total de primari aleși în cadrul alegerilor locale generale ordinare. Pentru suplinirea celor 2-3% de vacanțe ale funcțiilor de primari se organizează alegeri locale noi pentru termenul restant până la următoarele alegeri locale generale ordinare.

Un indicator al gradului independenței APL-urilor de influențele administrației centrale este schimbarea apartenenței politice a primarilor realeși în locul celor demisionați. Anterior, în ciclul electoral 2015-2019, această schimbare ajungea să constituie 50% în favoarea partidului de guvernământ, preponderent din cauza descurajării prin metode administrative a candidaților partidelor de opoziție. În astfel de circumstanțe, BOP a atestat o descreștere semnificativă a încrederii respondenților în APL.

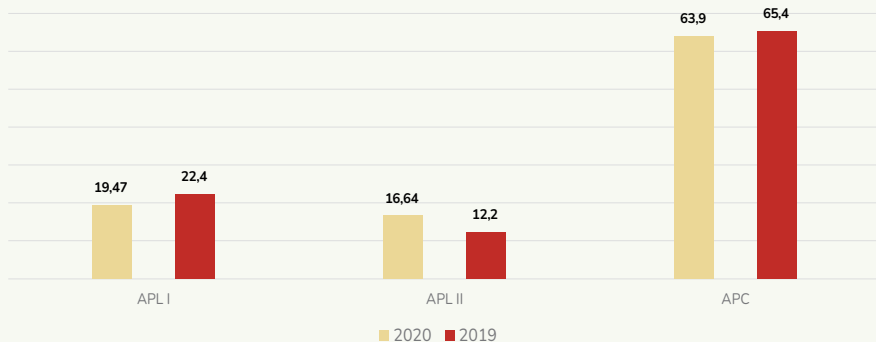
Presiunile autorităților centrale asupra primarilor, în perioada 2015-2019, au fost dezbătute în cadrul Congresului Puterilor Locale și Regionale. Au fost raportate multiple cazuri de presiuni asupra primarilor, care s-au soldat cu schimbarea de-a lungul mandatului a culorii politice a peste ¼ din primarii aleși în iunie 2015, care s-au văzut nevoiți să adere la partidul de guvernământ. Impactul acestor presiuni din partea administrației centrale s-a manifestat prin descreșterea încrederii cetățenilor cu aproximativ 15%.

Situația a evoluat în mod radical după alegerile locale generale din 2019 și schimbarea puterii la nivel central. Astfel, la alegerile locale noi din noiembrie 2021, când au fost realeși 15 primari, partidul de guvernământ a promovat în funcțiile de primari un număr aproape egal de candidați ca și opoziția și independenții – 8 vs. 7, ceea ce corespunde proporției reprezentării parlamentare. Acest rezultat, atestă că actualul partid de guvernământ se abține de la utilizarea resurselor administrative pentru a-și promova candidații în funcțiile de primar, impactul atestat de BOP fiind – creșterea încrederii cetățenilor în APL.

3.4 Performanța resurselor umane la nivel local

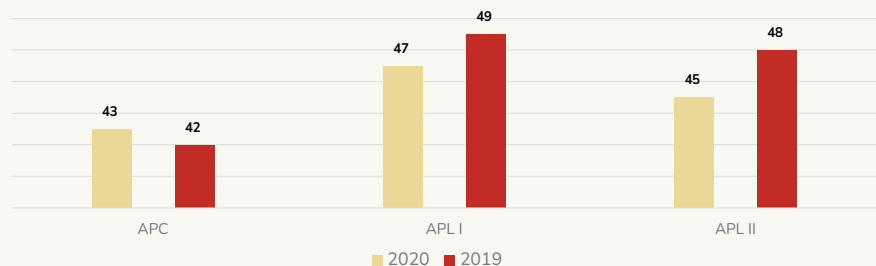
Managementul resurselor umane la nivel local reprezintă o problemă sistemică, una din principalele cauze o constituie salarizarea în administrația publică. Lipsa descentralizării în acest segment afectează capacitatea de intervenție proprie și favorizează interesul mic față de funcția publică, fluxul de personal. De asemenea, sunt vizibile discrepanțe considerabile între APC sau APL nu doar la capitolul remunerării dar și a altor resurse necesare pentru dezvoltare, precum instruirile sau alte instrumente de sporire a capacității profesionale.

Ponderea funcțiilor publice la nivel de APL I în total funcții publice

Sursa: Cancelaria de Stat

Vârsta medie a funcționarilor publici pe nivele de administrare

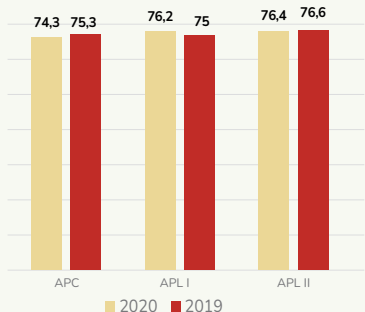

Sursa: Cancelaria de Stat

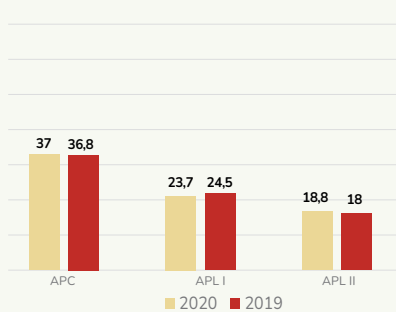
Ultimele date disponibile arată că cea mai mare pondere a funcțiilor publice revine APC, iar o cotă foarte mică revine APL I de doar 19,47 – fiind în descreștere cu aproape trei puncte procentuale în 2020.

Performanța resurselor umane reprezintă, de asemenea, un factor important în capacitatea de a răspunde provocărilor și a fi aliniat la standardele actuale. Alte date care trebuie studiate îndeaproape o reprezintă însăși caracteristicile sociale ale resurselor umane. Astfel, datele arată o diferență a vârstelor medii a angajaților din sectorul public. Dacă în APC vârsta medie în anul 2020 a fost de 43 ani, în APL I aceasta a fost de 47 de ani. Totuși, per ansamblu comparativ cu anul 2019 se observă o ușoară micșorare a vârstei în comparație cu anul 2019 pentru APL.

Ponderea femeilor din APL I în funcțiile publice de execuție

Ponderea femeilor din APL I în funcțiile de demnitate publică, %

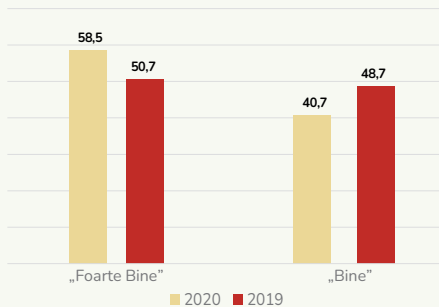

Sursa: Cancelaria de Stat

Componenta de gen este un alt indicator care caracterizează un fenomen la nivelul APL. Datele arată că ponderea femeilor este mult mai mare în funcțiile de execuție decât cea de conducere, respectiv, ponderea femeilor în funcție de demnitate publică a fost de 23,7% în 2020 cu o ușoară descreștere față de anul precedent (24,5%).

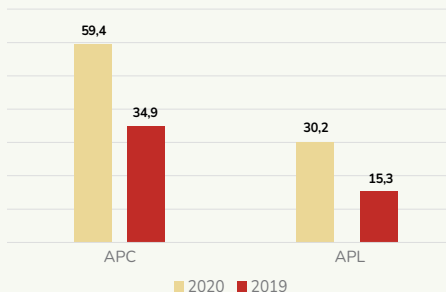
Cele mai puține femei în funcție de demnitate publică se regăsesc în cadrul APL II, în 2020 ponderea acestora a constituit doar 18,8%. Una din cauzele acestor diferențe ar putea fi faptul că funcțiile de demnitate publică la nivel local sunt obținute prin vot, fie din partea cetățenilor fie din partea aleșilor locali. Gradul de ocupare a funcțiilor publice reprezintă o provocare și o vulnerabilitate a administrației publice locale. Pentru a schimba această situație sunt necesare reforme conceptuale ample.

Ponderea funcționarilor evaluați bine și foarte bine la nivel de APL, %

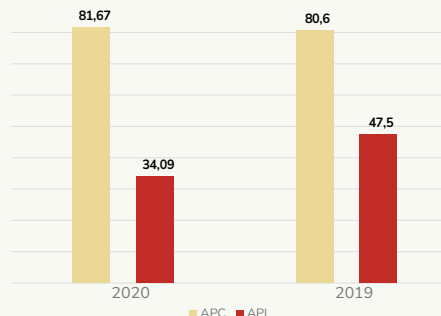
Sursa: Cancelaria de Stat

Ponderea debutanților în funcție publică în APL în total debutanți, %

Sursa: Cancelaria de Stat

Gradul de instruire a funcționarilor publici pe nivele de administrare, %

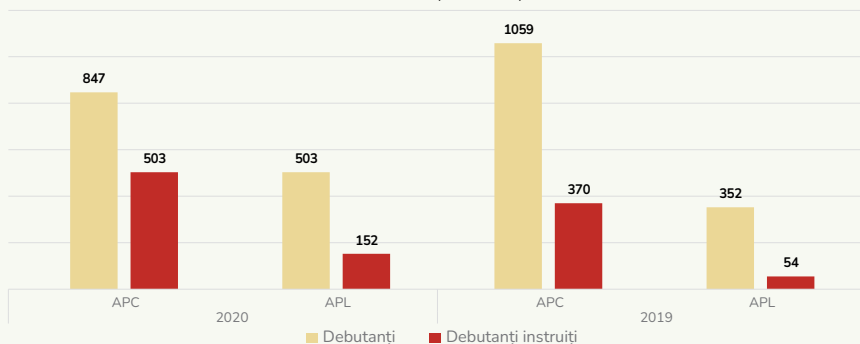

Sursa: Cancelaria de Stat

O guvernare sustenabilă la nivel local depinde direct de performanțele resurselor umane care activează în APL, datele privind evaluarea acestora arată că majoritatea funcționarilor acumulează calificative foarte bune, însă percepția generală și des invocată este că nu există resurse umane calificate interesate de funcția publică.

Capacitatea profesională a APL este influențată, de asemenea, de debutanții în funcție publică, aici observăm o creștere a acestora în 2020, cu 5 puncte procentuale față de anul precedent, tendință observată și pentru APC.

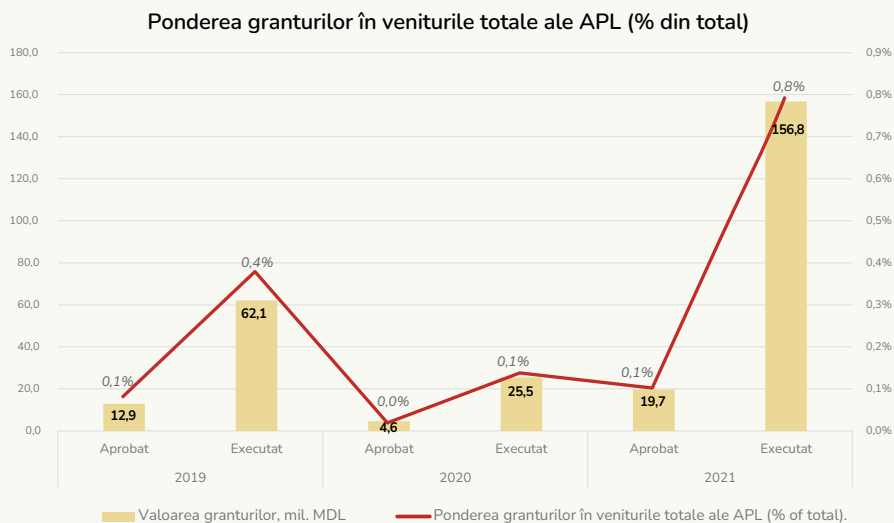
Debutanți instruiți

Sursa: Cancelaria de Stat

Legislația prevede că cel puțin 2% din fondul de salarizare să fie alocat pentru dezvoltare profesională, în mod special, pentru programele de instruire ale debutanților. În acest sens observăm că funcționarii din APL au fost defavorizați la acest capitol, chiar în descreștere comparativ cu anul 2019, de la 47 % la doar 34 de %.

3.5 Ponderea granturilor în veniturile totale ale APL

Sursa: Portalul de vizualizare a datelor cu privire la executarea bugetului

Capacitatea de atragere a granturilor pentru localitățile publice locale reprezintă un indicator de performanță, aceasta fiind o metodă eficientă de rezolvare a unor probleme sistemice. Datorită acestor resurse APL pot dezvolta localitățile, în mod special, prin investițiile capitale în infrastructură și servicii de utilitate publică. În același timp observăm o legitate în ceea ce privește diferența valorilor aprobate de cele executate. Totodată, ca pondere în veniturile totale ale APL acestea nu sunt semnificative. Creșterea spectaculoasă pentru anul 2021 ar putea fi explicată prin sistarea finanțării pentru anul 2020, afectat de pandemia COVID-19 și orientarea fondurilor pentru anul următor. Important de menționat că comparativ cu anul 2019 valoare granturilor executate au înregistrat o creștere de peste 50%.

CONCLUZII

Monitorizarea reformei de descentralizare administrativă prin intermediul indicatorilor santinelă pentru ultimii ani a arătat, în general, schimbări nesemnificative în progresul reformei, petrecute preponderent din inerție. Resursele financiare limitate, interesul politic și reticența cetățenilor față de lărgirea atribuțiilor APL afectează în mod direct toate domeniile de intervenție supuse schimbărilor, ceea ce constituie un impediment major în realizarea obiectivelor reformelor. În plus, criza COVID-19 cu care s-a confruntat Republica Moldova a dat prioritate altor probleme din societate decât reformei de descentralizare, iar gestionarea și mai centralizată a resurselor a fost resimțită în toate domeniile.

În concluzie, analizând datele privind indicatorii santinelă, putem afirma că avansarea reformei de descentralizare este realizată anevoios iar resursele disponibile pentru îndeplinirea competențelor, în vederea garantării APL cu autonomie locală de ordin financiar, decizional și organizațional, sunt insuficiente și centralizate.

Indicatorii santinelă reconfirmă, de fapt, deficiențele enunțate atât în rapoartele autorităților publice centrale cât și locale, care încearcă prin diferite metode să gestioneze în condițiile lipsei resurselor financiare și umane domeniile proprii de activitate și să răspundă necesităților cetățenilor.